

BALADY Z TRNÍ

Jan Matěj Krininský

Balady z Trní

Jan Matěj Krnínský

V roce 2013 vydalo Nakladatelství Růže, s.r.o. jako elektronickou publikaci

Text © 2008 Jan Matěj Krnínský

Foto © 2008 Nakladatelství Růže, s.r.o.

Kresby © 2008 Nakladatelství Růže, s.r.o.

ISBN: 978-80-86975-55-9

Auto sebou prudce šklublo a motor zhasl. Pomalu jsem otevřel dveře a vystoupil do noci. Stál jsem na tiché jabloňové mezi, osvětlen kužely dálkových světel, hlava mi třesla a v dálce se mihotala v teplém vzduchu letní noci zář města. Všechno to krásné i tragické, co se stalo za ten jeden jediný uplynulý rok mého života, mi připadalo jako film, který jsem už někdy viděl, nebo spíš jako jeden z neuvěřitelných snů, jaké se zdávají, když jdete spát s plným žaludkem nebo druhý den po opici.

Nebyl to smutek ani nostalgický splín, co mě na chvíli přikovalo k tomuto kousku země. Jen mi bylo příjemné být na kopci a dívat se na svět z výšky. Užívat si ty okamžiky, kdy je člověk sám a svobodný - a právě takovou chvílí usmíření a volnosti, co se pro ni vyplatí snášet všechny problémy života a mávnout rukou nad malichernostmi všedních dní, to loni všechno začalo. Slunce mi tenkrát hrálo do zad a vítr jen o něco málo chladnější než teplota těla mi vysoušel kapky na zpoceném čele. Prastaré kolo s mohutným rámem a balonovými plášti, zvané už po několika generacích našeho rodu Bombardžák, rytmicky vrzalo šlapačkami, ptáci zpívali, kombajny na vzdáleném poli tlumeně hučely a na zádech se mi bimbalo pouzdro s fotoaparátem.

Byly tomu právě čtyři roky, co jsem se vrátil z vojny. Civil jsem oblékl přesně čtrnáct dní před sametovou revolucí, což znamená, že jsem byl doopravdy jedním z těch posledních nešťastníků, kteří trčeli v komunistickém „kasínu“ sedm set třicet dní a nocí. Tři týdny po odchodu mého ročníku už se jmenovala politicko-výchovná světlice klubovna a místo Lenina tam visely na nástěnce holé baby, jak říkal nahotinkám Slovák nadrotmistr Honda, který získal svou přezdívku podle toho, co se zabavenými obráz-

ky holých bab dělal za plechovou stěnou záchodové kabinky.

Také tomu byl právě rok, co jsem se oženil, ale to je ještě krátká doba na to, aby mohl mladý muž soudit, zda slibem manželským nešlápl relativně krátce po vojně z louže pod okap. Zatím jsem si nemohl stěžovat. Nikdo mě nenutil před svatbou ostříhat mé pracně pěstované dlouhé vlasy, dokonce ani bohabojná babička, které jsem už jednou provždy vysvětlil, že Ježíš měl také háro. Ani teď po létech bych své manželství nepovažoval za nesvobodu. Když už Lí přežila období mých sklonů k hippies, období ekvilibristických pokusů být rychle a mlád za vodou, období básnické rozervanosti a bohémské rozevlátosti, období novinářské nafoukanosti, moudrosti a nesnesitelnosti, období prvních seriózních úspěchů pětatřicátníka spojené se společenskými svody a sobeckou snahou o urvání prožitků pod heslem: „za patnáct let je mi padesát,“ - to vše propojeno problémy vyvolanými mým rýpavým rebelstvím vůči autoritativním diletantům s postavením, mým romantismem spojeným s furiantstvím a pijáckou historií českého národa po vzoru Švejka, Postřižin a Slavností sněženek a mým nadvyvinutým smyslem pro společenskost, nezaslouží si sebemenší výtku, že byla vůči mé osobě strůjcem jakékoli nesvobody.

Veškerý ten ráj na zemi dokresloval ještě fakt, že jsem se stal čerstvým venkovanem. Takříkajíc jsem se vrátil na místo činu. Právě v téhle vesnici s poetickým názvem Trní a všeho všudy deseti popisnými čísly, jsem prožil většinu svých nádherných dětských víkendů a prázdninových dní – do té doby, než mě středoškolská léta naučila pohrdat konvencemi, ignorovat matematiku, fyziku, deskriptivní geometrii a tělocvik, žít pro big beat, odmlouvat rodičům, kou-

řit za školou Startky, vypít patnáct piv za večer a lhát, že jsem vypil jen tři - a špatně je mi proto, že „asi byly zkažený“.

Zkrátka - jel jsem jednou takhle koncem srpna a dvacátého století na kole s foťákem na zádech po horkem sálající okresní silnici a lovil nějaké ušlechtilé přírodní scenérie, aby jednou ... vůbec nikoho nezajímaly, neb jak praví jistý pedagog na jedné umělecké škole v Praze: „Takových přírodních sračiček vám nasmrkám za hodinu kýbl.“ Jenom prostáček by mi věřil, že jsem předem nevěděl o scenérii z nejsvůdnějších, která nemá nožičky a na návsi v Mošných byla fotografům k dispozici už v dobách, kdy ještě ani fotografové neexistovali. Prostě jsem si raději v duchu přiznal, kam jedu, abych nemusel dlouze obelstívat vlastní výčitky svědomí obhajobou ušlechtilého cíle své cesty. Ústřední objekt toho líbezného starosvětského zákoutí měl okna otevřená směrem do stínu pod dvěma starými kaštany a nad jeho dveřmi visela dřevěná deska s nápisem Hostinec. Nikde ani živáčka. Nehýbaly se ani lístky na stromech. Jen slunce páliło jak na Sahaře. Babička takovému počasí říkává mrtvo. Bylo tedy mrtvo a nějaká kontrolka uvnitř mého těla jasně signalizovala, že pokud nesvlažím své útroby, asi upadnu někde do stoky a probudím se až za chladivých dešťů – což ovšem nebylo vyloučeno ani v případě, že učiním pravý opak. Volba nebývá složitá, když pozitiva převažují.

Opatrně jsem otevřel dveře do výčepu, ve kterém stálo na podlaze z přírodně červených hliněných dlaždic pět dřevěných stolů se žlutě natřenýma nohama. Na konci každé nohy namaloval kdysi dávno nějaký mistr malíř hnědou barvou soklík, který vytvářel dojem jakéhosi kopýtko. Židle byly zelené - stejně jako desky stolů - a nikdo na nich neseděl. Také místo

za starou porcelánovou pípou bylo prázdné.

Nesměle jsem usedl k jednomu stolu poblíž výčepu a čekal. Měl jsem moře času prohlédnout si ten chrám lidové tvorby, jejíž výplody zdobily každou píd' stěn záměrně vymalovaných na žluto – to k vůli cigaretovému kouři. V jednom koutě se honily za ocas po nalakované větvi dvě vycpané veverky, těsně vedle nich visel na dvou hřebíčcích pololežící akt ženy vytvořený ze svářecího drátu a nade dveřmi toalety seděli poslušně na bidýlkách dva dovedně vyřezaní a v barvách vyvedení papoušci. Také obrázek prsaté dámy s nápisem. „Ta naše šenkýřka je pěkně stavěná,“ vypálený do překližky, dokresloval výtečně celý kolorit interiéru. Na protilehlé stěně poutal pozornost především barometr, který se skládal z dřevěné desky a visícího provázku. Na dřevěné desce byl podrobně vypsán návod k obsluze: „Je-li provaz suchý – sucho, je-li provaz mokrý - mokro, je-li provaz v pohybu

– větrno...“ Místnost zdobily ještě desítky dalších drobných artefaktů jakousi naivní pivní modlitbou v rámečku počínaje, starou smaltovanou reklamou na Francovku Alpa konče. To vše bylo navíc propleteno bujnými liánami letité popínavé rostliny.

Z němého úžasu nad tou vší parádou mě probudilo hlasité zavržení dvířek od komory. Vyšla z nich korpulentní dáma ne nepodobná té na vypálené překližce.

„Tam sedí Navrátil,“ houkla na mě hlubokým hlasem ještě dřív, než jsem se zmohl na pozdrav.

„Pardon,“ omluvil jsem se zdvořile a přesedl si o židli vedle.

„Tam sedí Hrouda.“

Pochopil jsem, že se nevědomky vtírám ke štamgastskému stolu. Raději jsem se rovnou dotázal, kde nikdo nesedí. U dveří pod věšákem bylo konec konců také hezky. Šenkýřka v černých šatech s bílou krajkovanou zástěrou se neptala. Uchopila pípu a za pár vteřin cinklo o porcelánový tácek přede mnou dno nádherného starého půllitru z hladkého nezdobeného skla. Kromě dvou oken otevřených na náves bylo v místnosti ještě jedno malé okénko za výčepní stolicí a právě z tohoto okénka dopadal na můj stůl sluneční paprsek, který protnul zlatavý půllitr s bohatou pěnou a vytvořil na desce stolu jeho poněkud protáhlou kopii. V šeru místnosti přede mnou zářilo pivo a jeho barevný světelný stín. Okamžitě jsem sáhl pro fotoaparát.

„To si fotíte každý pivo, než ho vypijete?“ zeptala se šenkýřka.

„To bych tím měl pani doma vytapetováno - víte nás fotografy vždycky zajímá nějaký zajímavý světlo.“

„A co s tím vyfoceným pivem budete dělat?“

Byla to hloupá i moudrá otázka zároveň. No jo - proč to vlastně fotím. Abych mohl - jednou až mě doktor zakáže pít - vzpomínat, jak mi natočili pivo v Mošnách? Nebo už ta vzájemná sympatie přerůstá v nebezpečnou vážnou známost?

„Ale já si tím jenom ověřuju, jestli jsem použil dobrou clonu a čas, až mi jednou při podobným světle případně vyfotit něco opravdu zajímavýho,“ lhal jsem.

Šenkýřka moudře pokývala hlavou, ale stejně si myslela své. Raději jsem uchopil půllitr za ucho a zvedl jej výš proti oknu. Kochal jsem se tou zlatou barvou trochu zakaleného nápoje, jehož chuť a vůni jsem si již dovedl představit, ačkoli okraj půllitru ještě zdaleka nedosedl k mým rtům. S nevýslovnou radostí jsem přiložil půllitr k ústům a se slastí, kterou může prožít snad jen kojeneček u mámina prsu, jsem pustil úzký pramínek chmelového moku do svých útrob. Připadal jsem si jako rozpálený džbán do něhož vtéká - ve zpomaleném záběru - chladivý pěnivý nápoj a bouří jako moře, jehož vlny narážející na stěny pobřežního útesu se krouží do spirál, přelévají samy sebe a tvoří víry a protiproudy. Toužil jsem po neustálém přílivu. Očima jsem při tom sledoval, jak žhavý bod slunce tančící na hladině podhalené ustupující pěnou, klezá až k oblému dnu půllitru. Vypadalo to, jako bych vypil všechnu energii slunce. Venku se v tu ránu zatáhlo a paprsek zmizel. Na dně půllitru zbyla jen vrstva pěny - tak jak to mám rád.

„Bude bouřka, už začíná pršet,“ suše zkonstatovala šenkýřka a roztočila pět půllitrů.

„To mi prozradte, že máte tak skvělé pivo...“ optal jsem se spíše ze zdvořilosti. Mnohem více mi totiž vrtalo hlavou, co šenkýřku přivedlo na myšlenku právě v tuto chvíli načepovat pět piv.

„Vzduch, milej zlatej – sífón tu nevedeme. A ešte něco, ale doufám, že nejste nákej tento... Kluci z pivovaru mi sem vozí kvasnicový pěkně odspoda. Takový je nejlepší. A voni to v tý Evropský úunii asi neví, proto chlastaji ty jejich patoky, který musí dokonce barvit, aby nebyly takový vycmrdlý.“

Sotva šenkýřka dokončila odborný výklad a naplnila při něm všech pět půllitrů, zastavil před hospodou traktor. Záhy vešli do místnosti čtyři muži v monterkách v čele s Navrátilem, jehož jméno jsem si odvodil z předchozích šenkýřčiných slov o jakémisi místním nepsaném zasedacím pořádku.

Šenkýřka přede mnou cinkla o keramický tácek dalším pivem a přestala si mě nějakou dobu všímat.

„Tak vám to zase zmokne,“ prohodila tónem, který vyzněl jako otázka, konstatování a Sybilina předpověď zároveň.

„Je to bordel,“ odpověděl po deseti vteřinách Navrátil a pak už se ozývalo jen pravidelné hlasité polykání. Jeho skobovitě zahnutý nos byl zcela ponořen do půllitru. Navrátil měl zajímavý způsob pití. Skrže nápoj bylo vidět, jak strnule pootevřel ústa a vycenil zuby, jako by jimi pivo cedil. A když dopil, zůstala mu na začátku dlouhého, až k temeni hlavy ustupujícího, čela červená rýha po půllitru.

„Esli to takle pude dál, tak nám to všchno schnije na poli. Dyť už tak sou tam od včerejška lokáče, že nemůžeme všude project, a co esli bude pršet furt pryč?,“ ulevil si Navrátil, který byl zřejmě něco jako kápo, protože ostatní jen zbožně příkyvovali.

„Vypadá to bledě. Dneska se to asi nehne. Koukněte jaký je nad kopcema pošmourno,“ předpověděla šenkýřka počasí prapodivným biometeorologickým výrazivem, koukla na mě po očku a roztočila dalších pět.

„Že už si taky s tím brigádničením na žních nedáte pokoj. Dyť z tý penze lautr nic nebudete mít,“ spustila šenkýřka na Navrátila, když před něho postavila další pivo.

„Naopak. Zaprvý, sama víte, co toho vychlastám, takže mi řekněte jak bych to utáh z mizerný penze, zadruhý, kdo by pořád poslouchal od rána do večera tu mojí a zatřetí, kdo jinej by jezdil, když víte, jak je v tomhle kraji těžký najít člověka,“ bránil se Navrátil. „A teď ještě to počasí,“ dodal znechuceně.

Děšť venku skutečně zesílil a v provazech stékal ze střechy bez okapů na zem. Otevřenými okny zmítanými větrem byla dovnitř cítit vůně prachu a vody. Venku panovalo ocelové šero, které mátlo mé biologické hodiny. Ačkoli byly nanejvýš tři odpoledne, přepadal mě neodbytný pocit, že přišel večer. Jedna věc byla ale jistá. Příroda mi dala jednoznačný signál, abych zůstal kde jsem a nepouštěl se do žádných větších dobrodružství.

Zatímco Navrátil a jeho kumpáni rozpoutali živou diskuzi o rozmarech počasí a tak nepodařených žních, které snad ani nepamatují, vešel do lokálu promoklý Hrouda - to jsem také poznal podle zasedacího pořádku.

„To mi nepovídej, že už je tu třípětka,“ zahartusil Navrátil a zkontroloval letmo své hodinky.

„Jako na koni,“ odpověděl stroze hřmotný, asi stodevadesátikilový Hrouda a ukázal směrem k šenkýřce svou chlupatou pěst se vztýčeným palcem. Šenkýřka vyndala z poličky jeho oblíbený tuplák. Hrouda měl šedé, na patku ulízlé vlasy, odulé tváře, velký zmačkaný nos a buličí výraz alkoholika. V hospodě mu říkali Boris Jelcin – ale jen za jeho nepřítomnosti. Asi vím proč. Byl vznětlivý, věčně nevrlý a ta jeho pěst byla doopravdy veliká.

„Tak co dělají ozbrojený složky?“ rýpl si Navrátil, který patrně dobře věděl, co dokáže Hroudu spolehlivě vyhecovat.

„Ozbrojený složky mi můžou políbit prdel,“ odpověděl Hrouda. Jak jsem se později dozvěděl, měl k tomu své důvody. Po roce jeho působení na vrátnici okresního policejního ředitelství konečně někdo přišel na to, že Hrouda při každé noční službě povýší své pracoviště na noční bar a do půlnoci se z vlastních dobře ukryvaných zásob zbombarduje jak zákon káže. Jednou na něho podniklo policejní komando za účasti okresního policejního ředitele razii. Brutální Hrouda byl po čtvrt hodinovém zápase s pěti policisty odzbrojen a s ostudou deportován na záchytku, kde na něho čekal útulný vykachlíčkovaný ajnclík s koženým kanapem po stranách opatřeným fortelnými popruhy. Ředitel vzal Hroudu na milost a nepřišel mu ani útok na veřejného činitele, ani mu nedal vyházov. Od té doby byl však hříšník zařazován pouze na denní směny jako pomocný vrátný - beze zbraně.

V mých očích pozorovatele byl Hrouda spíš hovado než malebná figurka z českých hospod, jakou by se mohl někomu na první pohled zdát.

„Horší je, jak bude vyvádět ta moje ozbrojená složka doma. Já jí měl dneska odvezt k holiči. To zas bude soudružka matka prskat,“ postěžoval si.

„Zlatá to žena, že s tebou vydrží,“ kontroval Navrátil.

„Hovno,“ uzavřel Hrouda diskuzi o své ženě. „A mladá je taky k ničemu. Někde se honit, to jo, ale aby odvezla matku k holiči...“

„Dyť je jí teprv šestnáct,“ připomněl Navrátil Hroudovi věk jeho dcery.

„Tak můžou jet na pionýru.“

„To pak nemusí jezdit k holiči,“ nedal se Navrátil.

„To teda nemusí. Stejně jí tam udělají z hlavy kýbl a druhej den ráno z něho má placku. Kdo se má na to dívat.

„Hlavně, že ty si po ránu krasavec,“ dovedl si Navrátil živě představit rozdrbaného Hroudu ve zmačkaných kytičkovaných trenýrkách a bílém nátělníku z něhož vpředu vypadává povislé chlupaté břicho, jak se exhumuje z proležené postele propocené agresivním alkoholovým potem.

„Starej se o svý, nádhero. Nezodpovědný coury to sou. Mladá si pořídila psa a kdo myslíš, že ho venčí? Já!“ odpověděl Hrouda sám sobě. „A ten pes mě má rád. Dneska šel se mnou ráno na zastávku a když jsem teď přijel třípětkou, tak mě tam ještě vartoval.“

„Bodejť by ne, když si ho zapomněl od tý zastávky odvázat,“ přisadil si jeden z mužů sedících u stolu.

„Že vás to furt baví,“ povzdechla si šenkýřka a postavila na stůl další rundu.

„No jo, co si o nás pomyslí intelligence,“ prohodil Navrátil a významně kývl k mému stolu. Zjevně narážel na mé pačesy a skutečnost, že si cosi zapisuji do malého sešitu. Snažil jsem se nevměšovat, ale Navrátilově pozornosti jsem již neunikl.

„Mladej odkud' si?“

„Z Trní.“

„No vypadáš, že jsi spíš vylít z roští,“ smečoval Navrátil a jeho parta se rozvihňala na plné kolo.

„Vám je asi líto, že už nemůžete bejt nikdy rozdrbanej co?“ narážel jsem na jeho pleš. Chlapi znovu pošukávali koutky, ale když Navrátil povstal ze židle, rychle zvažněli.

„Bacha na hubu cucáku,“ zavrčel a v gorilím postoji si významně vyhrnul rukáv montérek.

„Tak do mě nevandrujte,“ oponoval jsem přidrzle.

„Já si tady můžu říkat co chci. A žádněj usmrkanej přivandrovalec mi nebude diktovat. Kapišto?“ rozčiloval se Navrátil až se mu holá hlava rozžhavila do ruda.

„Ale já nejsem přivandrovalec. Dyť v Trní normálně bydlím.“

„A to mi teda řekni kterej ty si.“

„Nic by vám do toho nemuselo bejt, ale já jsem od Bohdanů.“

„Cože?“ vyhrkl Navrátil, spíš jako by ho má odpověď popudila. Záhy ale rozšklebil svá ústa do širokého úsměvu, sem tam vylepšeného zlatým či chybějícím zubem. „Ty máš něco společného s nebožtíkem dědkem Bohdanů?“

„No dyť sem jeho vnuk,“ odpověděl jsem nechápavě.

„Pod' na mou hruď ty chuligáne,“ vykřikl Navrátil a vysoukal se od svého stolu.

Neměl jsem dvakrát chuť objímat se s plešatým a nosatým chlapem v umaštěných montérkách, tak jsem raději vstal a nabídl mu včas podání ruky. Stejně mě poplácal rukou od vazelíny po zádech tak mocně, až mi málem vyrazil dech.

„Pane bože, jestli je po dědkovi... to zas bude průserů,“ povzdechla si nahlas šenkýřka.

„To by ti dědek dal, kdyby byl na živu. Takový pačesy. Že se nestydíš,“ pokáral mě Navrátil. Asi měl pravdu. Pamatuji si z dětství svého dědu, jak chodil pečlivě vystříhán na ježka a v kapse nosil kulatý hřebek s ouškem, které se navlékalo na prst. Pamatuji si také, že děda říkával svému účesu „vstanuadu“. Vyba-vuji si toho vzácného člověka v celé jeho téměř dvou-metrové kráse. Lehce pokulhával na jednu nohu, ale jinak bylo jeho tělo pružné, štíhlé, šlachovité a plné síly. Jeho heslem bylo, že šroub musí být „utaženej

nebo utrženej“. Škoda, že umřel tak mladý - tenkrát mi bylo asi deset let a viděl jsem ho v kuchyni v Trní v otevřené rakvi. Také jsem mu pokropil čelo svěcenou vodou. Vidím to dodnes, ale neděsí mě ta vzpomínka. Připadalo mi to normální – prostě, že to tak má být. Lidé jsou dnes vůbec zhýčkaní a zranitelní a z pokrytectví a zbabělosti si zakazují myšlenky na smrt. Bojí se jí čím dál víc. Naši předkové byli tomuto tématu otevřenější. Vždyť přece i staré pohádky a balady se smrtí a utrpením jenom hemží...

„Dej sem šestkrát lak na rakve,“ poručil Navrátil šenkýřce, čímž mě vytrhl z toho smrtelného zamyšlení. „A ty pod' sem,“ kývl na mě a ukázal mi místo u stolu. Naštěstí to nebylo vedle Hroudy. Ten chlap smrděl snad i na fotce.

„Tak Honzovo vnuk...,“ opakoval si navrátil. „Doufám, že si taky Honza. To on říkával, že co je Honza to je hloupý, ale stojí to prej za to.“

Šenkýřka přinesla fernety a počkala s prázdným táckem v ruce u stolu, aby si ušetřila jednu cestu. Ty

tři vteřiny, během kterých se na tácek vrátila prázdná štamprlata, jí za to stály.

„A hraješ taky na harmoniku?“ sondoval Navrátil.

„Jenom na kytaru a na tu velkou dřevěnou basu.“

„Taky dobrý,“

„A co babička, živá a zdravá?“

„Celkem jo – trochu ty nohy a cholesterol – to víte, věk,“ pronesl jsem já, který nesnáší fráze.

„Co my se ty svoje starý s dědkem natrápili,“ zasníl se Navrátil. „A dědek, to byl fakt řízek. Jednou v noci jsme jeli s chlapama stejšnem z hospody z Podluží a vezli jsme dědka do Trní. V autě šest lidí a dědek v zadu v kufru s harmonikou. To si dovedeš představit. Dědek tahal fňuknu jak o život, ono půl písničky a my už skoro v Trní. Dědek jak zrovna šel v tej mezihře do laufu, tak na mě zařval abych tam hodil zpátečku. Co myslíš, že se dělo... Couvali sme ty dva kiláky ke státovce a dědek hrál. Jenže mezi tím písnička skončila a dědek načil novou. Dojel jsem ještě dvakrát do Trní a dvakrát docouval ke státovce. Pak mi došla trpělivost a vohnul jsem to rovnou na pole. Ono to bylo takle na konci léta, suchý strniště a na něm balíky - kdo ví, jestli jsme zrovna neslavili, že ses narodil. Člověče průser - já jezdil ještě půl hodiny jak Širón slalom mezi balíkama a všichni jsme hulákali jako paviáni - najednou stejšn škytnul a šlus. A že se de k dědkovi pro kanystr s benzínem. To si pamatuju, jak nás ještě před vrátkama komadoval, ať sme zticha, abysme nevzbudili barák. Sám pak zakop na dvoře vo nějaký šíny, co tam měl opřený vo zeď a udělal takovej virvál, že to muselo bejt slyšet až ve městě. On s náma jel taky dědkovo zeťák – teda tvůj táta – a obě, mladá i bába, stály vturánu na verandě, jedna koště, druhá vzduchovku a že prej máme dát ruce vzhůru. Když jim dědek řek že sme to my, přestaly se pajtlovat